

تحلیلی بر مسیر سینمایی سروش صحت در آستانه نمایش «استخر»

تداوم جهان مؤلف در سینمای کمدی، اجتماعی ایران

طنز افشارفروشی
تحلیل

فیلم «استخر» به کارگردانی سروش صحت،

می‌کند برای بازنگری زندگی، دوستی و نسبت انسان با مرگ. این موقعیت به ظاهر ساده، به دستاویزی برای شکل‌گیری طنزی بدل می‌شود که همزمان واجد لایه‌ای عمیق از تراژدی است. خنده‌ای که فیلم تولید می‌کند، خنده‌ای عصبی و گاه تلخ است؛ خنده‌ای برخاسته از مواجهه انسان با ناتمامی، ترس و اضطراب هستی. این نگاه در «صبحانه با زرافه‌ها» نیز ادامه پیدا می‌کند و حتی می‌توان گفت پالایش یافته‌تر می‌شود. صحت در این فیلم، بیش از پیش از روایت خطی و حادثه‌محور فاصله می‌گیرد و تمرکز خود را بر روابط میان شخصیت‌ها، گفت‌وگوها، سکوت‌ها و واکنش‌های ظریف روانی می‌گذارد. شخصیت‌ها در سینمای او، کمتر درگیر کنش‌های بیرونی و بیشتر درگیر کشمکش‌های درونی‌اند و همین امر باعث می‌شود روایت حالتی تأملی و تدریجی پیدا کند. این ویژگی، سینمای صحت را در نقطه‌ای میان کمدی و درام قرار می‌دهد؛ جایی که مرز میان خنده و اندوه دائماً در حال جابه‌جایی است.

در این چارچوب، طنز در آثار سروش صحت نقشی صرفاً سرگرم‌کننده ندارد. طنز او مبتنی بر شناخت دقیق روابط انسانی و تضادهای رفتاری است و اغلب از فاصله میان آنچه شخصیت‌ها می‌گویند و آنچه در عمل انجام می‌دهند، شکل می‌گیرد. برخلاف کمدی‌های رایج که بر شوخی‌های کلامی یا موقعیت‌های اغراق‌شده تکیه دارند، طنز صحت به واقعیت روزمره نزدیک است و به همین دلیل امکان همذات‌پنداری بیشتری برای مخاطب فراهم می‌کند. این طنز، تماشاگر را می‌خنداند، اما همزمان او را وادار می‌کند به موقعیت‌های مشابه در زندگی خود بیندیشد.

تداوم این رویکرد در آثار سینمایی صحت، امکان تحلیل او به عنوان کارگردان مؤلف را فراهم می‌کند. در نظریه مؤلف، فیلمساز مؤلف تلقی می‌شود که آثارش واجد انسجام سبکی، تکرار مضمونی و جهان‌بینی مشخص باشد. از این منظر سینمای صحت و ویژگی‌های قابل توجهی دارد. تمرکز مداوم بر انسان معاصر، روابط

سومین تجربه بلند سینمایی او پس از «جهان با من برقص» و «صبحانه با زرافه‌ها»، در چهل و چهارمین جشنواره فیلم فجر و در بخش مسابقه سودای سیمرغ به نمایش درمی‌آید. هرچند پیش از اکران، اطلاعات روایی دقیقی از این فیلم منتشر نشده است، اما حضور «استخر» در ویتترین اصلی سینمای ایران، بهانه‌ای جدی برای بازخوانی مسیر سینمایی، جهان‌بینی و سبک سروش صحت فراهم می‌کند؛ فیلمسازی که می‌توان او را در چارچوب سینمای مؤلف تحلیل کرد. چنین نگاهی به مخاطب کمک می‌کند پیش از مواجهه مستقیم با فیلم، آن را نه به عنوان تجربه‌ای منفرد، بلکه در امتداد یک مسیر فکری و هنری مشخص ببیند و با آمادگی تحلیلی بیشتری به تماشای آن بنشیند.

«استخر» در شرایطی به جشنواره فجر آمده است که سینمای ایران، هم از نظر اقتصادی و هم از منظر نسبت خود با مخاطب، یکی از پیچیده‌ترین دوره‌های خود را پشت سر می‌گذارد. در چنین فضایی، فیلم‌های بخش مسابقه ناگزیر فراتر از کیفیت فردی‌شان، به عنوان نشانه‌هایی از وضعیت کلی سینمای ایران خوانده می‌شوند. از این منظر، فیلم تازه سروش صحت را می‌توان آزمونی برای سنجش تداوم یا تحول مسیری دانست که او در دو فیلم قبلی‌اش آغاز کرده و کوشیده است آن را به عنوان یک جهان سینمایی قابل تشخیص تثبیت کند؛ جهانی که بیش از آنکه متکی بر روایت‌های پرداخته باشد، بر واکاوی انسان معاصر، روابط انسانی و مواجهه با بحران‌های وجودی در قالب طنزی انسانی و تأمل‌برانگیز استوار است.

در «جهان با من برقص»، شخصیت اصلی فیلم جهانگیر است؛ شخصیتی نه قهرمان و نه ضدقهرمان، بلکه انسانی معمولی با مجموعه‌ای از ضعف‌ها، تردیدها و آرزوهای برآورده نشده. موقعیت مرکزی فیلم؛ گردهایی دوستان جهانگیر به مناسبت تولدی که احتمالاً آخرین تولد او به دلیل بیماری است، بستری فراهم

دوستانه، بحران‌های میانسالی، ترس از مرگ، ناتوانی در بیان احساسات و شکاف میان آرزو و واقعیت، از جمله مضامینی هستند که در آثار او تکرار می‌شوند و به جهان سینمایی‌اش هویت می‌بخشند.

از منظر فرمی نیز، صحت به سبکی نسبتاً ثابت پایبند است. او از پیچیدگی‌های بصری اغراق‌شده و ساختارهای روایی پرپیچ‌وخم پرهیز می‌کند و به جای آن، بر ریتم کنترل‌شده، میزانشن‌های ساده و دیالوگ‌محوری تأکید دارد. این انتخاب، آگاهانه و در راستای نگاه انسانی او به سینماست. فرم در آثار صحت نه برای خودنمایی، بلکه در خدمت روایت و شخصیت‌ها قرار می‌گیرد. همین ویژگی است که باعث می‌شود فیلم‌های او در نگاه نخست ساده به نظر برسند، اما در لایه‌های زیرین، واجد پیچیدگی‌های روان‌شناختی و مفهومی باشند.

نقش بازیگران در این سینما اهمیتی اساسی دارد. صحت معمولاً به تعامل گروهی و دینامیک جمعی توجه ویژه‌ای نشان می‌دهد و شخصیت‌ها را در موقعیت‌هایی قرار می‌دهد که از خلال گفت‌وگو و واکنش، خود را تعریف می‌کنند. ترکیب متنوع بازیگران «استخر»، از امین حیایی و سحر دولتشاهی تا پانته‌آپناهی‌ها، مهران مدیری و دیگر بازیگران نیز می‌تواند نشانه‌ای از تداوم همین رویکرد باشد؛ رویکردی که در آن، بازی‌ها نه به صورت فردی، بلکه در نسبت با یکدیگر معنا پیدا می‌کنند.

با توجه به این پیش‌زمینه، «استخر» را می‌توان ادامه منطقی مسیر سینمایی سروش صحت دانست؛ مسیری که در آن، کمدی به ابزاری برای مواجهه با مسائل جدی انسانی تبدیل می‌شود و روایت، فرصتی برای مکت و تأمل فراهم می‌آورد. حتی بدون اطلاع دقیق از خط داستانی فیلم، شناخت جهان مؤلف کارگردان به مخاطب اجازه می‌دهد با انتظاری واقع‌بینانه و تحلیلی وارد سالن سینما شود؛ انتظاری که به ویژه در فضای جشنواره‌ای، اهمیت مضاعف دارد.

در نهایت، «استخر» در چهل و چهارمین جشنواره فیلم فجر صرفاً یک فیلم تازه نیست، بلکه آزمونی دیگر برای ارزیابی سینمای سروش صحت است؛ سینمایی که می‌کوشد در میانه خنده و اندوه، تصویری صادقانه از انسان ایرانی معاصر ارائه دهد. اگر این فیلم نیز بتواند انسجام مضمونی و سبکی آثار پیشین را حفظ کند، می‌توان آن را نه تنها اثری قابل توجه در جشنواره، بلکه نمونه‌ای قابل استناد از سینمای کمدی-اجتماعی مؤلف در ایران امروز دانست؛ سینمایی که به جای گریز از واقعیت، بانگاهی انسانی و طنزی اندیشمندانه، به دل آن می‌زند.

بیمه‌سینا
آشنای شما